

**Kenzaburo Ōe
SAJANDI MÄNG**

Kenzaburo Ōe (sünd 1935) sai teise jaapanlasena 1994. aastal Nobeli kirjandusauhinna. Ehkki lääne inimene kipub arvama, et jaapanlaste mõtte- ja elulaad, samuti nende kirjandus jäävad meile kaugeks ja arusaamatuks, siis antud juhul on tegemist kirjanikuga, kes püüab oma loominguga näidata, et jaapanlased on täiesti tavalised inimesed, mitte mingid kummastavad olendid, kelle hingeelu suudavad mõista vaid jaapanlased ise.

Selle 1967. aastal ilmunud teose pealkirja otsetõlge oleks „Maneni esimese aasta ameerika jalgpall” ja romaani tegevuski pendeldab nagu pall kahe ajaloolise sündmuse vahel, 1860. aasta talupoegade ülestõusu ja 1960. aasta külanoorde mässu vahel. Revolutsioon, mille noored supermarketi keisri vastu korraldavad, on nagu vana filmi uuslavastus – tsüklilise ajakäsitluse kohaselt jõutakse samasse punkti, kus kunagi juba oldi, mängitakse mängu, mida kunagi juba mängiti. Ja kõik see põhjustab mängus osalejatele lõputut kannatust. Aeg ja ruum on siin tihedalt läbi põimunud, lõputult korduvat vägivaldset draamat juhiks justkui mingi looduses endas peituv müstiline jõud. Seda teavad ka mängu liidrid, kaks vastandlikku venda, kuid nad ei tee midagi, et hävingut peatada. Hoopis vastupidi, kuna nad on pähe võtnud, et üks neist peab surema... Lagunevate perekondlike sidemete ja grotesksete piltide kaudu antakse edasi arusaama, et kurjuse alged on peidus meis kõigis, on vaid aja küsimus, millal need ilmsiks tulevad.

Kindlasti ei ole „Sajandi mäng” sarnaselt enamiku Ajavaimu sarja raamatutega ei sisult ega vormilt kerge lugemine. Ōe laiemaks teemaks üksikisiku siseheitleste ja inimelu keerdkäikude taustal pole ju midagi vähemat kui vastuoludest ja painetest räsitud Jaapani ajalugu. Olgugi mitte otsesõnu, heistuvad selles „Ameerika jalgpallis” süngete motiividena nii mõnedki kataklüsmid, sealhulgas Hiroshima, ja nii mõnedki Jaapani identiteedi valupunktid – „ebamäärased” on sõna, mida Ōe kasutas oma kodumaa aadressil esimese Jaapani nobelisti Yasunari Kawabata „ilu” asemel Nobeli preemiat vastu võttes. Ebamäärased ameerikaliku ja idamaise, moodsa ja traditsioonilise vahel – kas mitte siin ei peitu põhjus, miks romaan „Sajandi mäng” nagu ka Jaapani tervikuna nii kõitev ja mõistatuslik tundub?

MALL PÕLDMÄE,
toimetaja

Olavi Teppan töötab kirjastuses inimesena, kes otsib eelkõige väljaandmiseks sobivat ilukirjandust, „Ajavaimu” sarja ja ainekirjandust täiskasvanutele. Olavi on ka ise suurepärase tõlkija, kes on ette võtnud nii mõnegi esmapilgul väga keerulise teksti, nagu näiteks William Burroughsi „Alasti lõunasöök”.

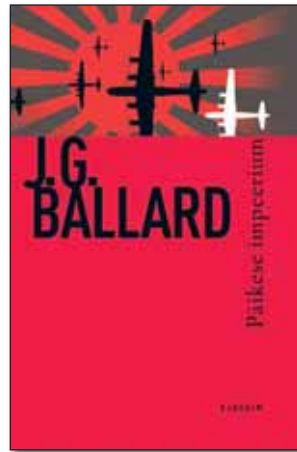

PÄIKESE IMPEERIUM

Sel aastal ilmunud raamatutest on üks huvitavamaid ja nauditavamaid töid olnud inglise kirjaniku J. G. Ballardi „Päikese impeerium”, sest mis võiks toimetajale veel suuremat rõõmu ja väljakutset pakkuda kui eestindus raamatust, mille autori kohta leidub Collins inglise keele sõnastikus temanimeline omadussõna – ballardlik (ingl ballardian).

„Päikese impeerium” (inglise keelest tõlkinud Olavi Teppan) on autobiograafiline romaan, lugu Jamie Grahami elust teise maailmasõja ajal jaapanlaste okupeeritud Shanghais. Jamie, hüüdnimega Jim lahutatakse keset ärevaid sündmusi oma vanematest ja on sunnitud üksi toime tulema kõigega, millega ta päevast päeva proovile pannakse. Ballard kirjeldab sõda noore Jimi silmade läbi ning lugejatena samastume selle poisiga kõigis tolle vastukäivates tunnetes, alates lootusest leida oma ema ja isa, kuni hirmuni, et kui ta vanematega lõpuks kohtub, on nii ta ise kui nemad tundmatuseni muutunud. Loodame koos Jimiga, et sõda peagi lõpeb ja tunneme hirmu selle uue ja ähvardava aja ees, mis sõja lõppemisele järgneb. Kas ühe sõja lõpp tähendab järgmise algust? Milline tuleb too kolmas sõda ja mida tähendas see 1945. aasta 6. augustil olümpiastaadioni kohale kerkinud surmvaikne valgus, mille kõrval isegi päike korraks meelegindluse kaotas?

Jim elab ühtviisi kaasa jaapanlastele, ameeriklastele ja brittidele, unistab saada kord ühe, kord teise vaenupoole piloodiks, murrab pead hiinlaste salapärase elufilosoofia üle, püüab lapseliku visaduse ja optimismiga eluvaimu sees hoida nii iseendal kui ka neil, kellega ta vangilaagris olles ja

**J. G. Ballard
PÄIKESE IMPEERIUM**

mujal sõja ettearvamatutel maastikel kokku puutub. Seejuures püüab ta isegi kõige absurdsemas olukordades midagi uut õppida ning koolitarkust ja vanematelt saadud nõuandeid leidlikult ära kasutada. Mõtlesin lugedes korduvalt, kui tähtsad on ikka need mõlemad – hea lastetuba ja hea kool.

Aga sõda, nagu seda näeb teismeline Jim – sõda, milles ei ole vaenlasi – on vaid üks selle raamatu tahkudest.

Hea õpetaja, kui leiad suvel aega see raamat läbi lugeda, siis soovitan seda kindlasti ka oma kolleegidele ja õpilastele.

ILME RÄÄK,
toimetaja

Inglise keele õpetajana töötanud Ilme toimetab Koolibris inglise keele õppekomplekte, millest eredamana kerkib esile omamaine gümnaasiumi õppesari „With Flying Colours”. Ilme toimetab ka eelkõige täiskasvanutele suunatud aime- ja ilukirjandust ning on ise tõlkinud Sherwood Andersoni lühijutukogumiku „Winesburg, Ohio”, praegu töötab Ilme Nobeli preemia võitnud Alice Munro „Kerjustüdruku” kallal.

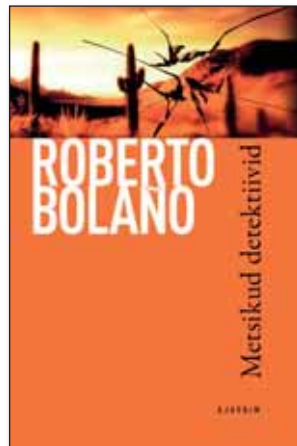

METSIKUD DETEKTIIVID

Roberto Bolaño (1953–2003), Ladina-Ameerika kirjanduse „paha poiss”, terava keelne provokaator on kõrgemalt hinnatud välismaal kui oma kodumaal Tšiilis või üldse hispanoameerika kirjandusmaailmas. Kuid postuumselt on ta tõstetud juba García Márqueze jt tähtkirjanikega võrdsesse rivi.

Võib kohe öelda, et eestindamiseks valitud ja „Ajavaimu” sarjas ilmunud teos on tõeline lugemisseiklus. Ärge laske end eksitada pealkirja sõnadest ega kohutada raamatu tüsedusest – 700 lehekülge on täidetud nii erinevate ja mõtlemapanevate lugudega, et millestki ei jõua ära tüdida. Raamat algab nagu romaan ikka, paljude tegelaste eluliste seikade kirjeldamisega, aga teatud hetkest hakkab lugeja tajuma, et kõik tiirleb kirjanduse ümber. Seda sümboliseerivad nn kadunud põlvkonna avangardistlikud luuletajad Arturo Belano ja Ulises Lima, kes ise küll „lavale” ei astu, aga kelle donkihhotlikest eksirännakutest annavad „tunnistusi” kõik romaani 53 tegelast. Tegevus on paigutatud aastaisse 1976–1996 ja kulgeb läbi kolme mandri. Lood on raamitud ühe entusiastliku luuletajahakatisse päeviku sissekannetega ja sealt koorub lõpuks ka suurteose puant.

Raamatust ei puudu küll Ladina-Ameerika kirjandusele üldiselt omistatud koloniaalhõnguline dekadents, perekonnasaagad, muinasjutulisus, folkloor, revolutsioon, erootika jne, kuid need teemad jäävad kõrvaliseks, väheoluliseks.

**Roberto Bolaño
METSIKUD DETEKTIIVID**

Pigem haaravad lugejat kirjaniku melanhoolia, (enese)iroonia, absurditunne, kadunud aja otsimine, enesehävituslik elulaad. Romaanis saab nautida erinevaid stiilinäiteid ja muutuvat sõnavara, sest tegelased esindavad erinevaid ühiskonnaklasse ja haridustaset. Siinkohal tuleb muidugi tunnustada tõlkija Klaarika Kaldjärve filigraanset tööd, kes on suutnud selle nõtketundlikkusega eesti keelde üle kanda.

MALL PÕLDMÄE,
toimetaja

Mall oli pikalt entsüklopeediakirjastuse toimetaja. Kõik, mis puudutab muusikat ja kauneid kunste, on ka Koolibris tema toimetada, sealhulgas meie muusikaõpikud. Samuti on ta toimetanud palju tõlkekirjandust.

